



«Inn på tunet»

forstyrrende. Vi må vise respekt for det som er overlatt oss fra en tid hvor de arkitektoniske krav sto høyt. For enten en reiser nord eller syd i Trøndelagsfylkene, vil bebyggelsen, slik den er overlatt oss fra tidligere tider, være med til å karakterisere bygdene. Det er en felles tone som hører Trøndelag til i arkitekturen, enten det er store gårder eller småhus, og denne tonen skal vi prøve å bevare. Og i dette gjelder det først og fremst å holde på trønderlåna som et aktivum vi har, fremfor andre deler av vårt land, og som vi med rette kan være stolt av.

CHR. GREIFF

Dyreliv i Bymarka

Tegninger
av forfatteren

Vi satt i solsteiken ved husveggen og pratet en tidlig maidag, Alf og jeg, da han sa: — Vet du, en levandes hare har jeg aldri sett i Bymarka.

— Har du ikke det? Ja, men da ska du få se en i morra. — Har du dem gåendes på gress, du da? sa han forbauset.

— Nei, men vi ska gå en tur etter middag imorra så får vi se.

Vi så gjorde. Kl. 6 om ettermiddagen var vi på vei forbi Blyberget, og da vi hadde passert bekken mot Sommersetra, var jeg spent på om harepus var på groa. Jo, ganske riktig. Da vi var gjennom grinda og nådde opp til fritt oversyn så satt'n på to rett foran oss, og vi var heldige, for lenger borte gresset to til i ro og mak. Det er det rareste jeg har sett, sa Alf. Men det er 25 år siden det hendte.

Første gangen jeg møtte elgen var på stormyra ovenfor Helkansetra. Jeg gikk en kveldstur for å inspisere noen multekart som var i ferd med å modnes. Det var varmt i været og skyfri himmel, stillheten var nesten til å ta og føle på der jeg ruslet i myrkanten. Da drønnet det plutselig i myra rett foran. Jeg ble stiv av forskrekkelse da det plutselig spratt opp en elgfamilie fra sitt myke og solvarme leie. Men forskrekkelsen var nok gjensidig. Oksen trakk seg hurtig bort til skogkanten der den gikk i dekning, mens kua sto vendt mot meg og passet sitt avkom. Det var tvillinger som ikke var mange dager gamle, de besto faktisk bare av hode og 4 lange, ustø bein, det syntes nesten som Vårherre hadde glemt å forsyne stakkarene



med kropp. Omsider falt det ro over oss alle sammen, tvillingene nippet til spirende nygress, og sammen med moren forsvant de snart i retning det faderlige opphav. Siden har jeg ofte sett elg. Bare en eneste gang hendte det meg at en elgokse tydelig viste at den ikke likte oppsynet mitt. Men feilen var min den gangen, det var på Fjellsetermyra en sommerdag i 1955, da det var kronår på multer i Bymarka. Mange hadde sett storoksen, som holdt til i strøket der i lengre tid, og nokså nær Fjellseterveien fikk jeg plutselig øye på karen. 25 meter borte sto han tilkness i småkratt og studerte meg.

Jeg forsøkte å komme på litt nærmere hold, men da la han ørene flat og kom langsomt rett imot, viste tydelig at han ikke likte nærgåenhet. Vel, vel, jeg trakk meg mot nærmeste furu for å klatre i sikkerhet, men da stoppet oksen opp igjen. Da oppdaget jeg noe som jeg har hatt glede av også senere. Jeg begynte å småprate med karen, og sannsynligvis sa jeg noe som den likte å høre, for ørene kom opp i vanlig stilling samtidig som hele dyret så interessert og meget hyggeligere ut. Ja, vi skiltes som venner etter en unødige krangel.

Rådyret kom til Bymarka under siste krig, og dens første terreng var strøket omkring Holstdammen. Jeg traff en gang 3 dyr i Branngata, bare 100 meter fra Møllebakken, hvor det krydde av turfolk, for det var en søndag middag. Ellers har jeg sett mange av arten omkring Bangtjernet ved Stykket. Der hadde jeg en morsom opplevelse en sommer-ettermiddag. Jeg sto ved en liten bekk og tenkte på ingen ting. Da følte jeg plutselig at noe beveget seg i småskogen ved siden av, og jeg ble stående som en engelsk setter i stand. Ut av krattet noen meter borte kom der fram en stolt liten rågeit med

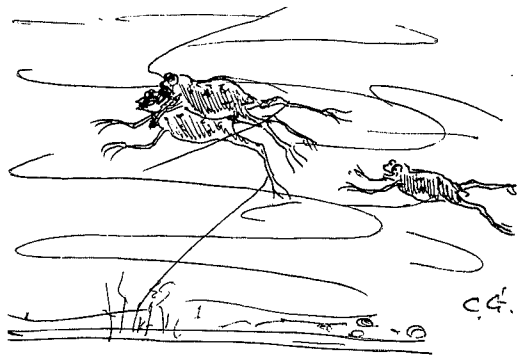
trillinger, som trippet så skittviktig etter moren at jeg holdt på å briste i latter. Hele følget liknet en selvtilfreds borgermamma med jevnsmå poder i nye matrosdresser, på strøket i musikktiden.

Når en om våren ligger i barhytte og venter på århanspillet, da hender det at andre dyr uventet opptrer på arenaen, og det er hyggelig å få en avveksling i ventetiden. En kveld på Bakliåsen for noen år siden lå vi to karer og ventet. Det var fullmåne og kald trekk fra øst. Rett foran barhytta er det en myrpytt, og der dumpet det uten varsel ned et andepar som tydelig ville ha en hvilepause på sin ferd til strøk med bedre beite. De lå der helt stille, bare en gang i mellom hørte vi det rappet svakt. Litt senere ble de mer urolig, og vi oppdaget noe som beveget seg i retning myrpytten. Langsomt kom et dyr snikende, umulig i skumringen å se hva det var. Så strakte endene hals og lettet med store plask og sterke rapp, rapp! Og der reiste seg en stor og fornærmet rev som ble lurt for feit andesteik.

Spillplassen ved Svarttjønnå bak Gjeitfjellet er kjent av mange. Der var en rakkelhane som hersket eneveldig for 15 år siden. Den var så lite sky at den satte seg i nærmeste furu og fulgte interessert med da jeg sammen med en venn bygget barhytte en ettermiddag! Og da kvelden kom og vi var i dekning, kom han tidlig ned på plassen. Det var ikke samme låt på den som på vanlige århaner, nei, den hadde noe som liknet på raping, riktig sterk sådan. Og uvenner hadde han nok av, det var mang en kraftig århane som ville måle krefter med rakkeren, men de kom sørgelig til kort — ble jaget langt avgårde hver eneste en, og rakkelhane var som sagt suveren. På en annen spillplass i marka er spillhanen delvis albino, fjærdrakten på undersiden er helt hvit.

Huggorm forekommer spredt over hele marka, men er ikke noe problem. Den stikker av når den ser seg oppdaget. Flere ganger har





jeg oppdaget huggorm kloss ved maurtuer. På Sommersetra lå et eksemplar i triangelen mellom 3 små tuer uten å bli sjenert, jeg besøkte den der noen ganger, og den hadde sin faste plass på en liten steinhylle hvor den lå og solte seg — vugget sakte med hodet, og

med kjeften åpen viste den både huggtenner og den kløftede tunge. Bare en gang de siste årene har jeg slått ihjel en orm, den lå ved en rasteplass i marka nedenfor Stykket, hvor foreldre med barn ofte slår seg ned, den kunne jo være en fare for barna. Også der var det maurtue, bare 1 meter fra ormen. Jeg tror derfor ikke lenger på myten om at der det er maur skyr ormen stedet. En annen gang fikk jeg litt av et sjokk da en orm kom krypende mellom mine støvler mens jeg sto og plukket tyttebær, den forsvant fort videre.

Froskespillet om våren er et egenartet skuespill. Det foregår så snart isen tiner på vann og tjern og det er en stripe isfritt langs kantene. Hvis en er ute rette dagen, kan en se par etter par på vei til pytter og tjern. Hunnen har da den hyggelige jobb å bære sin elsker på ryggen fram til parringsplassen. Min venn Per og jeg var så heldig å være på pletten i rette tid, da spillet var i gang i Holstdammen en vårdag. Der krydde det av frosk som kvekket og elsket, det var stille og blankt på vannet og solen varmet. Vi så oss ut et par som tett omslynget og med halvlukkede øyne, svevet på halvmeters dyp ved land. Da så vi en frosk som ikke hadde vært så heldig å finne en partner, komme svømmende mot ekteparet bakfra, tydelig i den hensikt å få del i deres gleder. Men plutselig våknet ekteparet til dåd, og 4 froskeben sparket samtidig den uheldige med forbausende kraft ifra seg. Stakkaren føk opp mot vannflaten, og ga fra seg et skrik. Det var et trekantspill som minnet meget om tilsvarende menneskelig tragedie.

Per og jeg var også sammen om en morsom opplevelse på Harramyra. På rasteplassen fikk vi besøk av 4 lavskriker som var både nysgjerrig og tillitsfull, de flakset småpludrende omkring oss og lot seg villig mate. En dag vi hadde rikelig proviant delte vi ut

4 smørbrød, hvorav 2 med gammelost, 3 pannekaker gikk samme vei. Den frekkeste av dem kalte vi tjyv-Kari, den hoppet inn i en ryggsekk og dro avgårde med en smørklepp i papir, til dessert. Og da den spiste av hånden min, forsøkte den seg på min tommeltott, men heldigvis satt den så fast at tjyv-Kari måtte gi opp. Vi forsto ikke at fuglene klarte å fortære alt vi ga dem, men så oppdaget vi at de skaffet seg hamstringslager. For hver gang de hadde forsynt seg dro de et stykke unna og puttet bort fangsten under barkstykker eller kilte fast matstykker andre steder på grantrærne.

Til slutt vil jeg fortelle en liten historie til skrekk og advarsel for likesinnede. Jeg var ung og hadde funnet alle tiders pike, vi hadde danset sammen og flirtet på Nordre, så fant vi ut at vi skulle gå en søndagstur i marka. Dagen kom og solen skinte fra blank himmel, det var varmt, men en liten sønnvindstrekk gjorde turen behagelig likevel. For å gjøre mer inntrykk hadde jeg dusjet hodet rikelig med keratin og temmet mitt flisete hår for en stakket stund. Det ble min ulykke på hjemturen. Bymarkas store bestand av fluer samlet seg litt etter hvert om mitt velluktende kranium. Det ble en sky av anselige dimensjoner som formørket solen og mitt sinn. Den skjønnne ble kjøligere, og jeg ble het. Med bjørkeris forsøkte jeg å holde svermen på avstand. Forbipasserende smilte hørlig da de møtte oss, et liknende opptog hadde visst aldri vært sett i marka før. Kort fortalt, vi ble ikke forlovet, den tilbødte så ikke til min kant etter den turen. Jåla!

Et råd til slutt: Går du tur i Bymarka, så gå utenom vei og sti, gå med åpne øyne og ører, men spar på hårvannet!

